HE 109/2024 vp – HtJ – Ulkoministeriön lisäselvitys

Näkemys globaalikasvatuksen ja -koulutuksen tuen poistumisen vaikutuksista (Yksikönpäällikkö Eevamari Laaksonen, Kansalaisyhteiskuntayksikkö (KEO-30), Ulkoministeriö, Kehityspoliittinen osasto)

Viestintä- ja globaalikasvatustukea (VGK) on myönnetty 2000-luvun alusta järjestöjen toimintaan Suomessa. Tuki on kanavoitu ulkoministeriön kansalaisyhteiskuntayksiköstä (KEO-30). Toiminnan lähtökohtana on YK:n Kestävän kehityksen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvä tavoite 4.7. VGK-hankkeita on ollut kolmenlaisia: globaalikasvatus, kehitysviestintä ja yritysvastuu. Hankkeiden tavoitteena on ollut lisätä suomalaisten ja suomalaisyritysten tietoisuutta kehityskysymyksistä ja toiminnasta kehittyvissä maissa, osallistaa opiskelijoita ja kansalaisia kehitysyhteistyöhön sekä edistää YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteita. Hankkeilla on pyritty varmistamaan, että suomalaisilla on kestävän kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot. Yritysvastuuhankkeilla on edistetty yritysten tietoisuutta YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevista periaatteista.

VGK-hankkeet ovat tukeneet Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tuomalla kansainvälisiä kysymyksiä kansalaiskeskusteluun helposti lähestyttävällä tavalla. Lisäksi instrumentti on vahvistanut osaltaan suomalaista kansalaisyhteiskuntaa lisäämällä kansalaisten omaa aktiivisuutta. Tuella on ollut myös yhteys suomalaiseen koulutusosaamiseen, jolle on kansainvälistäkin kysyntää; järjestöjen globaalikasvatusosaaminen tukee valtakunnallisten perus- ja lukio-opetuksen opetussuunnitelmien toimeenpanoa ja opettajien osaamisen kehittämistä. Järjestöjen työ on vuosien varrella muuttunut vastaamaan nykyistä tiedontarvetta ja myös VGK-instrumentti on elänyt ajassa. Keskeistä on ollut digitaalisen viestinnän lisääntyminen, monimuotoiset kohderyhmät sekä kattavasti ympäri maata tapahtuva toiminta.

Nyt käynnissä olevat VGK-hankkeet jatkuvat vuoden 2024 loppuun. Ulkomaankauppa- ja kehitysministerin 28.5.2024 tekemällä päätöksellä uutta hakukierrosta ei järjestetä enää tällä hallituskaudella. Rahoitusta kohdennetaan hallitusohjelman mukaisesti muihin toimintoihin, mm. kansainvälisen rahoituksen vivuttamiseen. Pieni osa järjestöistä on pystynyt löytämään ainakin väliaikaisesti muuta rahoitusta, joten on mahdollista, että joidenkin VGK-hankkeiden toiminnot jatkuvat vähintään osittaisesti muulla rahoituksella, vapaaehtoistyöllä tms. Monelle toimijalle VGK-tuki on kuitenkin ollut olennainen osa toiminnan rahoitusta, joten todennäköisesti paljon VGK-instrumentin kautta tehtyä työtä myös päättyy tai supistuu olennaisesti ja osa järjestöistä lopettanee toimintansa.

On huomioitava, että varsinaisten VGK-järjestöjen lisäksi moni muukin kehitysyhteistyön ja globaalikasvatuksen parissa työskentelevä suomalaisjärjestö tekee globaalikasvatustyötä Suomessa. Viestintä- ja globaalikasvatus on jatkossakin osa KEO-30:n rahoittamaa muuta toimintaa. VGK-instrumentille on ohjautunut noin 1 meur vuodessa, muille KEO-30:n rahoitusinstrumenteille noin 90 meur vuodessa.

YK:n kestävän kehityksen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvä tavoite 4.7. on ollut lähtökohtana myös **ulkoministeriön kehitysviestinnässä**, joka on pyrkinyt lisäämään suomalaisten ymmärrystä kehitysyhteistyöstä ja globaaleista ilmiöistä.

Ministeriö on linjannut, että kehitysviestintä painottuu 1.8.2024 alkaen ajankohtaisviestintään ja kytkeytyy tiiviimmin osaksi koko ministeriön strategista viestintää. Pitkäjänteisempi kehitystietoisuuden lisäämiseen tähtäävä viestintä, ml. globaalikasvatuksen tuki, ajetaan alas.

Käytännössä tämä tarkoittaa mm. sitä, että UM ei jatkossa tuota aineistoa opettajille tai ylläpidä Agenda2030-tavoitteita käsittelevää Maailma2030.fi-opetussivustoa. UM on tuottanut kaikkia kestävän kehityksen tavoitteita käsitteleviä globaalikasvatusaineistoja. Järjestöt puolestaan tuottavat aineistoja oman toimintakenttänsä lähtökohdista.

Myös suomalaisen median kehitysyhteistyöosaamista tukeva Kehitysakatemia lakkautettiin sellaisenaan.

Suomalaisten tukea kehitysyhteistyöhön mitataan vuosittain kehitysyhteistyön mielipidemittauksella. Globaalikasvatuksen tuen poistumisen vaikutusten arvioimiseksi on tärkeää jatkaa tätä vuosittaista mielipidemittausta.

Luonto- ja ilmastorahoituksen osuus kehitysyhteistyörahoituksesta (myös lainamuotoisesta tuesta)

(Jasper Hakala, Asiantuntija, Tilastollinen seuranta, Ulkoministeriö, kehityspoliittinen osasto)

Vuonna 2023 on tehty tilastojen mukaan ilmastorahoitukseksi laskettavia rahoituspäätöksiä 230 milj. EUR osalta. Tässä on mukana koko ilmastorahoitus eli Varsinainen kehitysyhteistyön momentin, kehityspoliittiset lainat ja sijoitukset -momentin, sekä Finnfundin toiminta. Ilmastorahoituksen toteumaa raportoidaan päätöksistä kuluvana ja seuraavina vuosina tehdyistä maksatuksista. Maksatukset viittaavat vuosittaiseen toteutuneeseen ilmastorahoitukseen. Alla kahden viime vuoden toteutunut ilmastorahoitus sekä kaksi muuta kv. ympäristötavoitteiden seurantaan OECD DACssa käytettyä (biodiversiteetti ja aavikoitumisen torjunta).

Alla taulukko toteumista. Vuosi 2023 vielä ennakkotieto. Mukana vain julkinen kehitysrahoitus (ODA).

Milj. EUR	**Julkinen kehitysrahoitus**					
	Kehitysrahoitus yhteensä (ODA)	Toteutunut ilmastorahoitus, maksatukset (hillintä ja sopeutus).	Biodiversiteetti, maksatukset	Aavikoitumisen torjunta, maksatukset	Yhteensä rahoitus Rion ympäristötavoitteisiin, maksatukset	Ympäristötavoitteiden osuus kehitysrahoituksesta
2022	1536	155	7	2	164	11 %
2023*	1468	168	10	2	180	12 %

*ennakkotieto

Miten luovien alojen kasvupotentiaali on huomioitu edustustojen vienninedistämistoiminnassa?

UM/VIE-50 (suurlähettiläs Paula Parviainen, kulttuuri ja luovat alat)

Edustustoja ohjeistetaan huomioimaan entistä enemmän kulttuuri ja luovat alat Team Finland- ja maakuvatyön suunnitelmissaan. Samoin kuin perinteisille vientiyrityksille on avattu ovia ja vahvistettu Suomen tunnettuutta eri teollisuuden sektoreilla, nyt ollaan laajentamassa verkostoja myös kulttuuri-instituutioihin ja luovan alan toimijoiden suuntaan. Edustustoilla on mandaatti ottaa myös vahvemmin kulttuurin edistäminen osaksi toimintaansa, joskin resursseja tähän työhön ei juurikaan voida aikaisemmasta lisätä valtion tiukan säästökuurin aikana.

Luovat alat halutaan nähdä osana suurempaa kokonaisuutta, sillä ne edistävät innovaatioita, rikastuttavat yhteiskuntaa, tarjoavat työmahdollisuuksia monille ihmisille ja edellyttävät kansainvälistä vuorovaikutusta ja liikkuvuutta.

Olisi hyvä, että myös yritykset kokisivat yhteistyön kulttuuritoimijoiden ja luovan sektorin kanssa molempia edistävänä toimintana. Uudenlaista luovuutta tarvitaan yhä kiristyvässä kansainvälisessä toimintaympäristössä.

Edustustoissamme tehdään myös yhteistyötä Aalto yliopiston ”Radical Creative” –konseptin kanssa, jossa tunnin mittaisen dokumentin avulla tuodaan yhteen luovan alan asiantuntijoita eri puolilla maailmaa ja vahvistetaan Suomen verkostoja.

Esimerkkinä tässä New Yorkissa toimiva pääkonsulaattimme, jossa luovat alat ovat vahvasti osana edustuston vienninedistämistoimintaa.

New Yorkin pääkonsulaatissa luovat alat ovat merkittävässä roolissa vienninedistämistoimia ajatellen. New Yorkin kaupunki ja tietenkin myös laajemmin koko Yhdysvallat tarjoaa valtavasti mahdollisuuksia ja myyntipotentiaalia luovan alan yrityksille. New Yorkissa pääkonsulaatti huomioi toiminnassaan myös luovan alan yrityksiä, jotka ovat usein pienempiä kuin joiden muiden alojen vientiyritykset. Pääkonsulaatti järjestää erilaisia luovan alan tilaisuuksia yhteistyössä paikallisten kumppanien kanssa, verkottaa suomalaisia luovan alojen toimijoita merkittävien yhdysvaltalaisten ammattilaistahojen kanssa ja välittää tietoa luovan alan mahdollisuuksista Suomeen luovan alan kentälle. New York ja Yhdysvallat vaativat verrannollisesti enemmän myös rahallista panostusta kuin esim. markkinat Euroopassa, minkä vuoksi olisi todella tärkeää saada ohjattua enemmän tukea luovien alojen toimijoille, jotka haluavat päästä USA:n markkinoille. - Anssi Vallius, neuvonantaja, kulttuuri ja luovat alat.

Hyvänä esimerkkinä on myös Finnish Design Embassies -konsepti, jossa on viety kolmen vuoden aikana 14 design-kaupunkiin yli 23 vientitapahtumaa, jotka on järjestetty suurlähettiläiden residensseissä. Tavoitteena on esitellä suomalaisia design ja muotiyrityksiä sekä arkkitehtuurisuunnittelua keskeisille asiakastahoille ja kohderyhmille yritysten itsensä toivomilla markkinoilla.

Kasvusopimuksissa ja kulttuuripoliittisessa selonteossa kansainvälistyminen ja sitä tukevat toimet ja keinot ovat vahvemmin esillä, mutta kestää jonkin aikaa, ennen kuin tämä toiminta konkretisoituu käytännön vienninedistämistoimiksi. Monissa edustustoissa ollaan jo hyvässä vauhdissa.

Näkemys Business Finlandin toimintojen uudelleen organisoinnin potentiaalista. (Yksikönpäällikkö Miia Rantanen, Vienninedistämisyksikkö, KPO-50, Ulkoministeriö)

Nykyiset Team Finland –palvelut toimivat monelta osin hyvin. On tärkeää, että yhtäältä kotimaan ja toisaalta ulkomaanverkon vienninedistämistoimet muodostavat jatkossakin saumattoman kokonaisuuden ja kaikki toimijat jatkavat tiiviissä yhteistyössä yhteisen päämäärän eteen: suomalaisten yritysten menestyminen maailmalla.

Ketjusta löytyy myös parannettavaa. Suomella on nykyisellään kaksi, monelta osin päällekkäistä ulkomaanverkostoa tukemassa yritysten vienninedistämistä. Yksi on Business Finlandin verkosto ja toinen Suomen ulkomaanedustustojen verkosto. Molemmille viennin ja Suomen talouden edistäminen on keskeinen osa työtä. Nykyisessä systeemissä kahdella ulkomaanverkostolla on

päällekkäistä hallintoa ja erillisiä tiloja, mistä aiheutuu turhia kuluja. Ongelmaksi on koettu ennen kaikkea kaksi erillistä johtamisjärjestelmää ja epäselväksi koettu tulosjohtaminen. Kahden järjestelmän synergiaedut jäävät usein saavuttamatta. Näihin ongelmiin vastatakseen hallitus on päättänyt yhdistää kaksi ulkomaanverkostoa. Työllisyyden ja yrittäjyyden ministerityöryhmä linjasi 14.6.2024 Team Finland –verkostojen johtamisrakenteen uudistamisesta kotimaassa sekä Business Finlandin ulkomaantoimintojen integroinnista ulkoasiainhallintoon.

Jatkossa ulkomaanverkoston päällekkäisyydet puretaan, hitsataan maakohtaiset tiimit paremmin yhteen ja vienninedistämiselle asetetaan yhteiset strategiat ja tavoitteet. Uudistuksen tuomat selkeät tulostavoitteet, johtamisrakenteet ja mahdollisuus kohdentaa voimavaroja prioriteettialueille arvioidaan tehostavan toimintaa merkittävästi. Yhdistämällä kaksi toimijaa ulkomaanverkostossa, valtio pystyy tukemaan suomalaisyritysten vientipyrkimyksiä tehokkaammin ja laaja-alaisemmin.

Nykytilanteessa geopolitiikan ja talouden kietoutuessa yhä tiiviimmin yhteen, valtiovallan tarjoamien yrityspalveluiden merkitys on kasvanut entisestään (pakotteet, markkinoillepääsy, vapaakauppasopimukset, vastuullisuus etc). Ulkoministeriön vahvuuksia ovat kansainvälisten suhteiden ja geopolitiikan osaamisen, liiketoimintaympäristön kehityksen analyysi, markkinoillepääsyongelmien ratkominen ja ovien avaaminen päätöksentekijöiden luo. Business Finlandin ulkomaanverkon ydinosaamista on liiketoiminnan ja paikallisten yrityskontaktien tunteminen. Uudistus tuo kahden organisaatio osaamisen yhden johtajuuden alle. Tämä parantaa palveluiden tehokkuutta, ja suomalaisyritysten palvelua.